

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ.

ПОСТАТІ В ЦАРИНІ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ

УДК 027.7:023.4 (477.43)

Олена Айвазян,
м. Хмельницький

РОВЕСНИЦЯ БІБЛІОТЕКИ

У статті висвітлюється професійний шлях фахівчині бібліотечної справи, ветеранки бібліотеки Хмельницького національного університету, колишньої завідувачки відділу книгозбірні Раїси Василівні Драчук, а також підкреслюється її роль у суспільній та громадській діяльності.

Ключові слова: Р. В. Драчук, наукова бібліотека ХНУ, обслуговування, читачі, просвітницькі заходи, інновації.

Відомо, що кадри вирішують все, адже саме від працівника, його ініціативи, вміння і бажання залежать результати діяльності всієї організації. Науковій бібліотеці Хмельницького національного університету у цьому плані пощастило. Її 60-річна історія показала, що основною рушійною силою, що сприяла успішному розвитку книгозбірні, були справжні фахівці своєї справи. Кілька поколінь бібліотечних працівників створили сучасну перлину в освітньому і культурному просторі Хмельниччини, де отримала вищу освіту не одна генерація молодих фахівців, які своєю діяльністю сприяють розвитку нашого краю, а сьогодні ще й виборюють свободу і незалежність для усієї країни.

У різноманітних виданнях, публікаціях, новоствореному архіві бібліотеки продовжувачі бібліотечної справи надійно зберігають історію книгозбірні, пам'ять про тих людей, які її творили. Інформація про понад 70 працівників

наукової бібліотеки ХНУ опублікована на сторінках університетських видань, фахових періодичних та наукових публікацій, у збірниках матеріалів конференцій.

Однією з ветеранок бібліотеки є Раїса Василівна Драчук, яка понад 30 років завзято працювала, керувала відділом, разом із колегами втілювала задуми і проекти, відповідала за окремі складні ділянки роботи. Це і соціокультурна діяльність, і збереження ресурсної бази бібліотеки, і профспілкова робота, адже 10 років поспіль обиралася профоргом великого бібліотечного жіночого колективу, який у різні роки її головування у профгрупі нараховував від 92-х до 43-х працівників.

Народилася Раїса Василівна 4 листопада 1962 року у мальовничому с. Богданівці Деражнянського району Хмельницької області в сім'ї будівничого – Василя Івановича Козака та вчительки молодших класів – Євгенії Іванівни Козак, які на той час вже виховували сина Василя. Любов до книги мама прищеплювала дітям змалку, до прикладу, вже з 6-тирічного віку Раєчка зачитувалася казками (чомусь особливо їй запам'яталася індійська повість про брата і сестру «Мангова дудочка»), любила бувати у бібліотеці (до цього часу згадує свої перші враження від книгозбірні – велика кількість книжок та їх неповторний запах). Закінчивши 8 класів, не роздумуючи, вступила на бібліотечний факультет у Кам'янець-Подільське культурно-освітнє училище (нині Кам'янець-Подільський коледж культури та мистецтв). Завжди з теплотою і вдячністю згадує Раїса Василівна рідну альма-матір, викладачів, які разом з батьками дали їй путівку у життя. Після закінчення училища не тільки здобула професію, а й знайшла майбутніх колег-однодумців, а також зустріла своє велике кохання на все життя.

Першим місцем роботи молодої фахівчині була Деражнянська районна бібліотека, де працювала завідувачкою юнацької катедри. Після заміжжя та народження доньки Оксани сім'я переїхала у м. Хмельницький, де народилася згодом і друга донька – Світлана. Раїса Василівна влаштувалася на роботу до бібліотеки ХТІПО (нині ХНУ), працювала бібліотекарем відділу

обслуговування і паралельно навчалася в Київському інституті культури імені О. Корнійчука, який закінчила у 1989 році, здобувши кваліфікацію бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації.

Молодість, професіоналізм, відповідальність за доручені справи та толерантність сприяли швидкому просуванню службовими сходами. Вже наприкінці 1992 року обійняла посаду завідувачки абонементу художньої літератури, а 1994 року Р. Драчук була призначена завідувачкою відділу літератури гуманітарного профілю. Тодішня директорка бібліотеки В. М. Петрицька так описувала її діяльність : «Р. В. Драчук спрямовувала зусилля колективу на пошук і запровадження нових, цікавих форм роботи з молоддю: огляди і бесіди, літературні і музичні години, уроки мужності і миру, зустрічі в літературній вітальні, усні журнали, літературні вечори. Значна робота проводилась із студентами підготовчого відділення, молодших курсів, студентами-іноземцями. Відділ гуманітарних наук є просвітницьким центром бібліотеки, його багаті фонди... формують менталітет молоді, розширюють світогляд, вводять у світ прекрасного. Робота здійснюється у тісній співдружності з кафедрами, кураторами груп із залученням викладачів і студентів, співробітників інших відділів бібліотеки» [2, с. 23].

Варто зазначити, що в бібліотеці неможливо визначити, в якому відділі важче чи простіше працювати. Якщо такі дискусії і виникають серед працівників, то вони ніколи не закінчуються результативно, адже кожен відділ має свою специфіку. Але важко піддавати сумнівам, що проведення масових заходів – чи не найскладніший процес, оскільки він передбачає не лише підготовку аудиторії, технічних засобів, доповідачів, але й вимагає обізнаності та ерудованості останніх, культури мовлення, вміння оперувати інформацією, оригінальності та креативності, врахування потреб і інтересів аудиторії (а у бібліотеці університету – це студентська молодь, яка характеризується своїми специфічними особливостями, надзвичайно швидко реагує на економічні, політичні й культурні трансформації, що відбуваються в суспільстві), і врешті-решт, заохочення викладачів до спільної діяльності, співпраця з громадськими

організаціями та багато іншого. Раїса Василівна цілком відповідала цим вимогам, тож враховуючи її вроджену толерантність, комунікативні здібності та освіту, директорка книгозбірні 1994 року призначила молоду фахівчиню на цю ділянку роботи. Звичайно, значну допомогу у проведенні заходів надавали їй колеги, які працювали у відділі літератури гуманітарних знань та секторі просвітницької діяльності, зокрема зав. сектору Людмила Іллівна Іщенко, заходами якої захоплювались і студенти, і викладачі, і співробітники. За її свідченням: «Сектор весь час перебуває у пошуку нових форм роботи. Заходам притаманні наукова новизна і жвавий виклад матеріалу. Стереотипні уявлення про те, що класика нудна і не цікава намагаємось розвіювати вдало підібраними матеріалами і схвильованим, щирим словом, яке йде від душі. Студенти під час заходу не стільки вивчають предмет, скільки живуть у ньому. Ми постійно спонукаємо їх до самоосвіти. Ліричні відступи та гумор – необхідні елементи спілкування, що допомагають підтримувати активність, знімати розумову втому та напруження» [1, с.161].

Саме Людмила Іллівна стала співавтором Р. Драчук у виданні брошури «Ми в душах храм будуємо» – своєрідного посібника для працівників ЗВО, де були розміщені, зокрема і сценарії популярних просвітницьких заходів. Окрім цього видання Раїса Василівна неодноразово ділилася досвідом роботи на конференціях, у наукових публікаціях, для чого досліджувала разом із фахівцями відділу ефективність масової роботи, читацькі запити, інтереси, відповідність їм бібліотечних фондів, якість обслуговування тощо.

Вагомий внесок зробила Раїса Василівна і у процес впровадження автоматизованих технологій в обслуговування користувачів та в масову роботу. Це був особливий період, час, коли ера інформатизації охопила й бібліотечну сферу. Тепер у це вже мало віриться, але на початку комп'ютеризації книгозбірні, можливості якої не могли не викликати захоплення у молодій керівниці, доводилося іноді долати психологічний спротив працівників у використанні комп'ютерів. Проте щоденними кроками відділ поступово впроваджував інновації в бібліотечні технології. Треба сказати, що цьому

передувала велика підготовча робота з фондом та каталогом, адже саме фонд літератури гуманітарного профілю, за який відповідала Раїса Драчук, довелося пересистематизувати з ББК на УДК повністю, виправити шифри на книжках та в каталогах тощо. Мабуть, тільки бібліотечний працівник може уявити та оцінити обсяг здійсненої роботи. Згодом весь фонд відділу було введено в ЕК і розпочато автоматизований облік видачі документів, що значно полегшило і підвищило якість обслуговування користувачів, які до цього стояли у великих чергах до катедр видачі. Презентації досягнених результатів відбувалися на різних рівнях, зокрема й під час візиту до університету міністра освіти С. М. Ніколаєнка (2005 р.).

Автоматизація та інформатизація суспільства призвели до зменшення відвідувань бібліотеки, адже наразі читач за одне відвідування за допомогою ксерокопіювання чи фотографування міг опрацювати інформацію, за якою раніше йому доводилося приходити до бібліотеки кілька разів. Тому відділи обслуговування дещо почали скорочуватися, зокрема було реорганізовано і відділ гуманітарних знань. З 1.09.2009 року Раїса Василівна очолила відділ збереження фондів. Як завідувачка відділу відповідала за роботу з 600-тисячним фондом університетської книгозбірні, його переміщення у стінах книгозбірні, розподіл за відділами, перевірку, ремонт документів тощо. Саме тут знадобився багатий досвід роботи в бібліотеці, комунікативні навички, адже доводилося радитися з викладачами щодо актуальності видань та їх списання, спілкуватися з колегами по всій Україні з приводу обміну документів, із співробітниками кафедр щодо роботи кафедральних абонементів, з працівниками бібліотеки при проведенні переобліку фонду, перевірці сумарних книг, дотримання санітарних норм, вирішувати багато інших питань, пов'язаних з ресурсною базою книгозбірні. У книгосховищі Раїсі Драчук довелося знову повернутися до процесу рекаталогізації фонду, але при ній і цей процес було завершено.

Висока працездатність, принциповість, фахові знання, притаманні Раїсі Василівні як сучасній керівниці, і тут знайшли місце для інновацій та

активізації роботи з обмінним фондом. У 2014 році працювала над створенням двох нових фондів - краєзнавчого, де були зібрані всі матеріали про університет та бібліотеку, видання викладачів та університету, документи з історії Хмельниччини та фонду рідкісних і цінних видань, який нараховував до 400 примірників. Під керівництвом Раїси Василівни було запроваджено нові технології і в процес перевірки фонду, який завдяки накопичувальному сканеру штрихкодів значно оптимізував процес інвентаризації фонду, що дало можливість вивільнити час для вивчення фонду з метою подальшого його використання та популяризації сучасними засобами .

Невід'ємною частиною роботи Р. В. Драчук за всі 30 років у НБ ХНУ була активна суспільна і громадська діяльність, що сприяло обранню її профгрупоргом великого жіночого колективу протягом 10 років. Разом з адміністрацією бібліотеки спонукала колектив до виконання планових показників, іноді складної (як-от рекаталогізація), іноді фізично важкої (перенесення фонду, винос макулатури) роботи, займалася налагодженням психологічного клімату у колективі, брала участь у вирішенні скарг і трудових суперечок. Кожна ситуація залишала слід, роздуми, чи все правильно зроблено, чи все справедливо. Серед гарних спогадів колег Раїси Василівни – колективні туристичні поїздки, спільне відзначення новорічних свят, Всеукраїнського дня бібліотек, ювілеїв книгозбірні, які вона як профорг не лише організовувала, але й сама брала участь і як ведуча, і як сценарист, і як режисер, і як акторка. Традиційно в колективі відзначалися ювілеї працівників, проводи на заслужений відпочинок та інші свята, робота з ветеранами книгозбірні, тобто продовжувалися закладені попередниками традиції.

Раїса Драчук неодноразово відзначалася грамотами університету, місцевої і обласної ради, профспілок, цінними дарунками, занесенням на Дошку пошани університету, але найголовнішою нагородою для себе, як, мабуть, і кожна жінка, вважає все ж таки щасливе сімейне життя. Любов до книги і всього доброго Раїса Василівна передала обом своїм донькам, які пов'язали своє життя з працею вчителя. Разом із чоловіком – Миколою

Драчуком – вже понад 43 років разом ідуть по життю, підтримуючи один одного, допомагаючи виховувати 6 онуків (3 дівчинки і 3 хлопчика), яких безмежно люблять. Але і перебуваючи на заслуженому відпочинку, Раїса Драчук не забуває бібліотеку, своїх колежанок – вже ветеранів книгозбірні, а вдячний колектив завжди радий зустрічі з нею.

Така вона, ровесниця бібліотеки Раїса Василівна Драчук, людина, яка любить свою професію, пишається, що її праця - своєрідна цеглинка в розбудові системи національної освіти та культури, освічена, професійна, віруюча людина з глибокими патріотичними почуттями, які прищеплювала студентській молоді, своїм дітям, а сьогодні й онукам.

Список використаних джерел

1. Бібліотека університету: витоки та сучасність : зб. наук. статей та матеріалів, присв'яч. 50-річчю з дня заснування наук. б-ки ун-ту / редкол.: О. Б. Айвазян [та ін.]. Хмельницький : ХНУ, 2012. 296 с.

2. Скарбниця знань університету. (До 40-річчя бібліотеки Технологічного університету Поділля) / уклад.: О. Б. Айвазян, К. А. Чабан. Хмельницький, 2002. 130 с.

The article highlights the professional career of a librarian, a veteran of the library of the Khmelnytskyi National University, former head of the department of the book collection Raisa Vasylyvna Drachuk, and also emphasizes her role in social and community activities.

Key words: Scientific library of KhNU, R. V. Drachuk, department of humanitarian knowledge, service, readers, innovations, department of preservation of funds.